

16783.
**DE
LIPOMATE.**

DISSERTATIO INAUGURALIS PATHO-
LOGICO-CHIRURGICA,

QUAM

VENIA ET AUCTORITATE AMPLISSIMI ME-
DICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITTERARUM
DORPATENSI,

UT GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

RITE ADIPISCATUR,

CONSCRIPSIT ET LOCO CONSUETO DEFENDET

FRIED. ERNEST. FRIEDLIEB,

CURONUS,

IN CLINICO DORPATENSI EXERCITATIONES
URGICAS ET OBSTETRICIAS MODERANTIUM
AUXILIARIUS.

STADT-
BIBLIOTHEK:
A. F. B. E. M.
DORPAT.

DORPATI LIVONORUM.

TYPIS J. C. SCHÜNMANNI, TYPOGRAPHI ACADEMICI.

MDCCCXXXIII.

I m p r i m a t u r

haec dissertatio ea conditione, ut quum primum typis excusa fuerit, quinque ejus exempla collegio inspicendis libris praeposito tradantur.

Dorpati Liv. die V. mens. Maii MDCCCXXXIII.

Dr. Fridericus Erdmann,
Ord. Med. h. t. Decanus.

**VIRO DOCTISSIMO ATQUE
HONORATISSIMO**

FRIDERICO BORMANN,

JUDICII AULAE SUPREMAE JURISCONSULTO, SOCIETATIS LITTERARUM ET ARTIUM MITAVIENSIS
SODALI, ETC.

D 17838

HASCE STUDIORUM PRIMITIAS
GRATI ANIMI

DOCUMENTUM

ESSE VOLUIT

AUCTOR.

Praefatio.

Licet in medicina nihil, nisi experientiam aliquid efficere posse, quaecunque vero ea non nitantur, quum saepe falsa et irrita sint, non modo non prodesse, imo nocere, nobis persuaserimus, atque, quicunque ea, ut nos ipsi, careat, ei non scribendum esse, existimemus; tamen mori, qui obtinet, obtemperantes, hanc commentationem adgressi sumus, quam lectores ut propitii excipiant, ac ne maiorem, quam de tironis opere liceat, spem concipiant, enixe rogamus.

Definitio Lipomatis.

Haud raro et singula organa et tota systemata organismi humani praeter modum normalem aucta comparent; quod malum aut primitivum esse potest, i. e. a principio cum homine natum, aut secundarium, i. e. postea in vitam ortum. Quocirca hujus generis vitia discernuntur in congenita et acquisita. Textura autem organi vel systematis aucti propria aut manet, aut simul mutatur.

Nullum quidem neque organum, neque systema ab hoc malo securum est, attamen unum altero saepius ei est obnoxium, veluti cutis eique subiacens tela cellulosa, atque adeps, quem continet tela cellulosa, quique in ea discernitur. Cujus adipis pro parte corporis majus minusve stratum in tela cellulosa, quae sub cute est, deponitur, ac solent eum vocare panniculum adiposum, quo nomine in commentatione hac postea semper usuri sumus.

Quod si panniculus hic adiposus, per omnes corporis partes aequaliter justo magis auctus est, adipis ergo magna comparet copia, vitium hoc appellatur *obesitas, polyarcaria*.

Si vero adeps in una parte aliqua ita accumulatur, ut tumor oriatur, supra partes vicinas eminens, *lipoma* vocatur a graeco verbo λιπών, λιπάζειν, pinguefacere.

Veteres medici tumores omnes, ex massa, adipi seveve magis minusve simili constantes, communi steatomatis nomine comprehendebant. Littrius ¹⁾ vero anno MDCCIX. primus tumorem quendam nomine lipomatis a steatmate distinguit, quum hoc ex adipe non inflammabili, qui prorsus non, vel non plane liqueferet, lipoma vero ex adipe vulgari constaret. Compulit eum ad novum tumoris genus constituendum observata mulier octogenaria, cujus in scapula tumor natus erat, ex optimo, ut dicit, adipe conflat.

Fabricius ab Aquapendente ²⁾ steatomata, si non in capite, sed in aliis partibus orta sint, materiam adipi vulgari, quam sevo, similiorem continere putat. Hinc Morgagnius ³⁾ „quae „animadversio, inquit, praeclare ostendit, majores, etsi in tumoribus non sevim invenirent, „sed pinguedinem, non propterea novum tumorem genus constituendum credidisse, ut nostra „memoria Littrius.“ Ruyschius ⁴⁾, qui paullo post vulgatam Littrii commentationem similem

¹⁾ Hist. de l'Acad. Roy. des sc. 1709. obs. anat. 3.

²⁾ Vid. Morgagnius de sedibus et causis morborum epist. L. pag. 31.

³⁾ L. l.

⁴⁾ L. l.

tumorem exstirpatum descripsit, steatoma eum appellat; neque Chopartius ⁵⁾ grave inter lipoma et steatoma esse discrimen concedit.

At temporibus recentioribus tum structura et proprietate materiae, quam utrumque continet genus, tum signis peculiaribus diligenter observatis indagatisque, grave intercedere inter lipoma et steatoma discrimen, quod jam omnes fere scriptores nostrae aetatis statuunt, persuasum est. Ceterum, licet agnita sit propria lipomatis natura, tamen etiam steatmate permutatur, quum nonnunquam lipoma vocetur steatoma, steatoma vero lipoma ⁶⁾, id quod jure perperam habetur.

Descriptio lipomatis secundum structuram; signa lipomatis propria.

Abernethius ⁷⁾, ut constat, omnes tumores telae cellulosae vel telae adiposae, adipis aliquid continentes, adnumerat classi sarcomatis adiposi, quae ratio, etsi omnes tumores ea in systema quoddam redigi possunt, tamen, quum genera classis cujusque, quae utique comparent, veluti inter lipomata, quaeque novisse medenti utile est, nihil pensi habeat, nequaquam ab

5) Essai sur les loupes in Prix de l'Acad. de Chirurgie, T. IV. p. 228.

6) Diction. des sciences medic. T. XXIX. p. 81.

7) De tumoribus in Sammlungen auserlesener Abhandlungen, T. XXII, fasc. 3.

omnibus partibus probanda est. Waltherus ⁸⁾ lipomata dispergit in simplicia, quibus solus panniculus adiposus vitietur, et in naevis similia, quibus simul depravetur cutis. Illa semper inclusa sunt membrana cellulosa, atque oriuntur plerumque diu post hominis ortum, haec vero semper congenita sunt, ex naevis emanantes: quocirca Waltherus naevos maternos lipomatodes ea appellat.

Si originis et structurae lipomatum habetur ratio, duo genera statui poterunt ⁹⁾:

1) lipomata cum involucrio celluloso;

2) lipomata sine involucrio celluloso.

Quod discrimen ex loco, ubi oriuntur, pendet. Lipoma enim, si oritur in tela cellulosa, qua conjunguntur panniculus adiposus et fascia superficialis, involucrio, sive capsula cellulosa, quam tela cellulosa incrassata, tumorem proxime circumdans, efficit, includitur. Neutiquam ea cystae tumorum cysticorum comparari potest, quae structura tunicis serosis similis est, ac materiam, quam continet, procreat.

Capsula ejusque proprietates perspicue videri potuit in lipomate, cujus nuper inquirendi nobis contigit occasio.

Erat id magnitudine pugni grandioris, forma ovi, ortum in regione hypochondriaca sinistra, in diversas partes sub cute mobile ac fere uno tantum loco, in fascia musculi descen-

8) Ueber die angeborenen Fetthautgeschwülste und andere Bildungsfehler. Landshut, 1814.

9) Vid. Chelii comp. chirurg. T. II, sect. 2. p. 460.

dentis abdominis, adhaerens, unde, nisi fascia paululum laesa, separari non potuit. Ex toto capsula circumdatum erat, atque ex pluribus constabat adipis glebis, unde renium adsciverat speciem. Capsula, adipis molem includens, intus laevis erat ac diversis locis varie crassa, crassissima in tumoris basi; proficiscebantur ab ea inter adipis acervulos, quibus constabat tumor, tennes folliculi cellulosi, qui singulos adipis acervulos vestiebant, ac tumorem renibus reddebant similem. Acervuli cujusque adeps specie erat immutata, naturali ac soliditate solita, et facile digitis et scalpello separari potuit.

Alius tumor, quem inquisivimus, major et vetustior, forma cylindracea, pollices septem duasque lineas longus, decem pollices crassus, de quo infra dicitur, in glutaeo sinistro natus erat, mobilis, tactu durus firmusque, sed aequalis, neque gibbosus. Basis cutis non erat mutata, cutis tumoris ipsius vero malo colore ac sordida; epidermis tres pollices patebat usque ad apicem, qui nudus ea erat. Nam tumor, vestimentis injacentibus perpetuo tritus, exulceratus erat, atque apex ipse praeterea duobus ulceribus altioribus exesus.

Tumore exstirpato exploratoque, in basi comparebant plures magnae adipis moles, unius et dimidii pollicis amplitudine, forma cylindracea ac sano adipi plaue similes; quisque cylindrus inclusus erat membrana cellulosa, atque omnes tela cellulosa facile separabili in fasciculos diversos inter se conjuncti.

Membrana cellulosa, qua cylindri vestiti erant, in modum funiculi protensa atque in plu-

res fasciculos conjuncta, quo propior tumoris apici, ubi corio maxime incrassato perspicue miscebatur, accesserat, eo erat fibrosior; passim fasciculi illi fibrosi adipis continebant partim incrassati, partim non mutati parvam copiam, ita ut major tumoris pars, basi excepta, ex mole constaret cellulosa fibrosa, in plures fasciculos ad funiculi instar divisa.

Capsula, qualem in tumore, prius descripto, vidimus, nulla comparuit. Similem tumorem Morgagnius, vir clarissimus, describit ¹⁰).

„In ipso excisionis loco, prius quam dissecare inciperem, quatuor aut quinque apparebant in transversum secti quasi cylindri, digituli crassitudine singuli, ex quibus constabat pedunculus. Hos igitur persequendo, nihil aliud esse tumorem vidi, quam eorum productionem. Crassiores enim facti, inaequales, flexuosi in pluresque singuli divisi, universam ejus efficiebant molem. Nec scalpello opus erat, ut sejungerem, digitis melius et facilius sensim pergendo sejungebantur.“

Neque in hoc tumore, capiti infantis magnitudine aequali, neque in alio simili invenit capsulam ¹¹).

Secundum ea, quae in clinico chirurgico Dorpatensi observare nobis contigit, lipomata, quae in tela cellulosa sub panniculo adiposo nascuntur, quamdiu minoris sunt voluminis,

¹⁰) De sedibus et causis morb. Epist. L. T. II. p. 32.

¹¹) Vid. Morgagnius l. I.

semper capsulam habent, id quod probat tumor descriptus pugni magnitudine, tum alii, quibus, quum nihil diversitatis prae se ferant, describendis supersedemus. In maioribus vero tumoribus, qui graviore pondere cutem vellicant et extendunt, veluti tumor supra descriptus, libris duabus et quadrante, et alius libris quinque et quadrante, qui in viro internam crucis dextri superficiem occupaverat, ac forma erat magis globosa, nullam animadvertimus capsulam. Concludere igitur licebit, quum tumores minores cum maioribus forma haud dubie consentiant, utrosque ad idem pertinere genus, capsulam autem apparere tantum, quamdiu minore sint amplitudine. Ubi vero sensim crescendo augescunt, capsula, hactenus perspicua, extensione, quae saepe permagna est, ita extenuatur, ut a massa cellulosa fibrosa, majorem tumoris partem constituyente, discerni jam non possit.

Alterius generis lipomata proxime sub cute in panniculo adiposo ipso nascuntur, neque quidquam sunt aliud, nisi partes ejus praeter normam auctae, qui adauctus in omnibus tumoris partibus modo magis, modo minus aequalis est, vulgo autem gibbos colliculis similes exhibet. Structura horum tumorum maxime differt ab altero genere: prorsus enim capsula carent, atque massa eorum, non, ut in illo genere, membranis, a capsula porrectis, dividitur. Passim tantum paries conspicitur tenellus, atque adeps et colore et soliditate normalis est.

Hujus generis duos tantum tumores post excisionem inquisivimus; neuter eorum magnam adeptus erat amplitudinem.

Ad hoc genus haud dubie pertinet lipoma congenitum, a Walthero nomine naevi materni lipomatodis notatum, quod etiam ex aucto nascitur panniculo adiposo, atque vitio tantum cutis congenito, naevo materno, a vulgari differt.

Signa lipomatum dividi possunt in communia, quae utriusque sunt generis, et propria, quae ad unum aut alterum pertinent.

Signa communia.

Omnia lipomata initio sensim emanant, et sine doloribus sunt, etiamsi premuntur, atque tactu mollitiem prae se ferunt, quae optime comparari potest sacculis erioxylo repletis¹²⁾; semper conspiciuntur gibbi magis minusve manifesti, qui non duri sunt, sed facile comprimi possunt. Ubi majora evaserunt, celerius incrementum, cutis extensione et vellicatione amittit colorem nativum, atque venae, propter circulationem impeditam, extenduntur, inque conspectum magis prodeunt. Tumor ipse oedematosus fere redditur.

Praeter molestias, ex tumoris volumine et partium vicinarum pressione oborientes, nullae percipiuntur. Si sedes ejusmodi est, ut tumor facile laedi et fricari queat, etiam inflammari et exulcerari potest.

12) Vid. Chelii comp. chirurg. T. II. sect. 2. p. 460.

Signa propria.

1) Lipomata cum involucrio celluloso. Hoc tumorum genus statim post ortum manifestatur finibus magis minusve certis et maiore mobilitate, inter quae cutis, tumorem tegens, attolli et complicari potest; gibbi, qui utriusque generis proprii sunt, duriores sunt, sed tamen comprimi possunt. Tumor, gradatim auctus et majus adeptus volumen, dum varias adsciscit formas, plerumque oblongas et pedunculatas, molliem elasticam amittit, et tactu evadit durior solidiorque, atque cutis tumori firmiter adhaeret, et magnopere incrassata est.

Hoc genus propter fines certiores lipoma circumscriptum nominari possit.

2) Lipomata sine involucrio celluloso. Hoc genus non ita circumscriptum est, sed cum partibus vicinis confluens, tamque cohaerens cum cute, ut neque haec attolli et complicari, neque tumor sub ea moveri possit. Gibbi minus manifesti sunt, ac totus tumor aequalior, mollior et compressu facilior. Tumor si adauctus est, quum structura cellulosa fibrosa, quae majorem generis alterius constituit partem, careat, molliem, qua ab initio insignis est, retinet. Hoc genus, si inveteravit, omnium maxime oedematosam adsciscit indolem, atque summam amplitudinem, quae ingens esse potest, adipiscitur.

Jure huic generi, quum obscurioribus distinguatur finibus, nomen est lipomati diffuso.

Diversitate lipomatum considerata, quae ex structura eorum ac diversa origine pendet, quae-

quae signa suppeditat diagnostica, quibus tam inter se, quam a tumoribus alius generis et naturae distinguantur, de lipomatibus secundum sedem descriptis, id quod etiam Montifalconius¹³⁾ in commentatione de tumoribus attigit, paucis dicemus. Quae descriptio, quamvis lipomatum diversitatem haud magnopere illustret, tamen eo medenti utilis est, quod corporis partes, in quibus gignantur, simulque molestias, quibus crucientur aegroti, indicat, ac saepe chirurgum, qua utatur curandi ratione, edocer. Simul, data occasione, tumorum mirificorum, qui a pluribus describuntur auctoribus, sicuti ejus, quem in clinico Dorpatensi videre nobis contigit, mentionem injiciemus.

1) Lipomata capitis.

Lipomata capitis, quod tumores cystici plerumque occupant, haud ita crebra sunt, non magna, magis plana, ac lente augescunt. Propter deformationem et molestias, quas in adhibendis tegumentis capitis exhibent, pro gravi vitio habenda sunt, atque, ut removeantur, magno opere exoptandum. Probat haec mulier ante duos annos a nobis observata, quae lipomate laborabat, quod majorem partem ossis frontis obtinebat, atque, quamvis ex pluribus annis ortum, tamen non magnam adeptum erat amplitudinem, et facili opera remotum est.

In palpebris saepius consident lipomata,

13) Vid. Dictionnaire des sciences med. T. XXIX. pag. 85.

atque entropium eique conjunctam efficiunt trichiasim, id quod non cognitum fuit, donec Lerchius, medicus oculus Petropolitanus, primus hac de re monuit, ac quomodo removenda essent docuit.

2) Lipomata colli.

Lipomata colli propter viciniam organorum praestantissimorum, imprimis si exterminanda sunt, majorem exposcunt curam; saepe in superficie haerere videntur, sed, in partes posteriores porrecta, telam cellulosa, qua magni nervorum vasorumque trunci dividuntur, suae substantiae conjungunt, atque operationem, alioquin facilem, quae saepe propter molestias, quas tumor, partes vicinas premens, exhibet, in auxilium vocanda est, difficillimam reddunt ac periculosissimam.

Quantum ipsi experientia edocti sumus, in ingentem excrescere possunt molem, id quod tumor probat, quem vidimus, quique magnitudine tam mirificus fuit, ut describere eum hoc loco liceat. Puella rustica eo affecta viginti unius erat annorum, statura parva, satis bene nutrita, sed colore cutis et faciei mirum in modum cachectico. Menses nunquam fluxerant, quin ne molimina quidem eorum adfuerant. Anno aetatis sexto decimo in parte colli dextra, supra claviculam, tumor natus erat, nullos afferens dolores, qui tam celeriter increverat, ut fine anni quinti usque ad crurum inflexionem, si staret puella, dependeret. Adhaerebat pedunculo, atque ad directionem horizontalem forma oblonga, ovata, diffundebatur. Cutis pedunculi gibbis subfuscis consita erat, venae magnopere

dilatatae; cutis ipsius tumoris laevis erat, tumor ipse tactu mollis et fere fracidus, dolorum expertus, eodemque, ac corpus, calore. Quantum propter pedunculum ponderari potuit, quadraginta octo erat librarum. Licet tantum esset pondus, tamen puella satis facile sese movebat, ac sine fatigatione satis diu insistebat pedibus, et cum facilitate ambulabat. Pertinet hic tumor ad genus alterum, quod proxime sub cute in panniculo adiposo nascitur.

3) Lipomata trunci corporis.

Truncus corporis humani omnium saepissime lipomatibus infestatur; nascuntur enim in omnibus ejus partibus, ac, nisi initio exstirpantur, summum adipiscuntur ambitum.

In scriptis chirurgorum multa afferuntur lipomata: sic Voigtelius ¹⁴⁾ lipoma dorsi describit librarum trium vel quatuor, Acrellius ¹⁵⁾ lipomata duodecim et viginti unius librarum. Dotzauerus ¹⁶⁾ lipoma exstirpavit viginti quinque librarum, atque Barth. a Siebold ¹⁷⁾ exterminavit tumorem, cujus ambitus duas patebat ulnas et quartam pollicis; diametrus transversa, a coxa una ad alteram porrecta, tres quartas ulnae et duos ac dimidium pollicem, longitudo autem unam ulnam et dimidiam. Pon-

14) In Handbuch der pathol. Anatomie. T. I. p. 40.

15) Chirurgische Vorfälle, in linguam germanicam conversa a Murray. T. II.

16) Vid. Loderi Journal für die Chirurgie, T. I. Fasc. I.

17) Vid. ejus Chiron, T. I. pag. 67r.

dus ejus librarum quinque erat et octo unciarum.

Abdominis superficiem etiam adgrediuntur lipomata, sed rarius; cujus generis mirificus est tumor ab Astlejo Coopero ¹⁸⁾ observatus. Consederat in medio abdomine, atque ambitu erat triginta duorum pollicum, pedunculus ejus duodeviginti pollicum. Si sederet aegrotus, usque ad genua dependebat. Exstirpato eo, magnam partem ejus in umbilicum descendisse apparebat. Pondere erat librarum triginta septem, unciarum octo.

Delphechius lipomata in magnis vulvae labiis vidit; atque etiam adipem in postica pelvis parte accumulatum, quo mulieres Hottorum insignes sunt, pro veris lipomatibus haberi voluit. Sed haec potius proprietas est gentis hujus: alioquin enim non poterit explicari, cur omnes hujus populi mulieres ea re deformentur ¹⁹⁾.

4) Lipomata extremitatum.

Aequae extremitates lipomatibus tenentur: in superioribus ipsi ea saepe observavimus, musculo deltoidei insidentia. Vulgo, quum aegrotantes, propter impeditum extremitatum motum, mature medici opem implorent, haud magnum assequuntur ambitum. Ceterum in his quoque partibus ea ampliore adsciscere posse ambitum

18) Vid. *Melanges de chirurgie étrangère*. Genève, 1824. p. 65.

19) *Dictionnaire des sciences, médicales*, T. XXIX. p. 91.

tumor probat a Kleinio ²⁰⁾ descriptus, sicuti is, qui in clinico Dorpatensi exstirpatus est, quique internae cruris dextri faciei insederat, ac pondere librarum quinque et quartae erat.

De tumoribus, quibus Lipomata confundi possint.

Steatomate omnium facillime lipoma permutari potest. Ceterum, licet magnopere exoptandum sit, ut medicus, antequam curationi sese accingat, morbi naturam ac genus cognoscat, tamen hoc in casu, quum tumor semper removendus sit, id quod unica est salutis via, error, in diagnosi commissus, nullum afferet damnum. Quod vero prognosim attinet, quum de lipomate laetam fere semper spem ostendat, de steatomate vero ambigam, quia saepe ex gravioribus causis, in toto organismo positus, oritur, quae tumorem exstirpatum denuo procreare valeant, utriusque tumoris justa distinctio gravissima est.

Steatoma tam in tela cellulosa sub cute et in fasciis nascitur, quam in interstitiis diversorum organorum; ab initio durum est, inae-

20) Vid. *Commentatio: Ueber die Ausrottung verschiedener Geschwülste* in *Graefii et Waltheri Journal*, T. I. p. 109.

quale, haud multum comprimitur, neque valde est elasticum. Perspicue apparet, ex glebis id conflatum esse prominentibus et compressu difficilioribus. Cutis in tumore initio normalis est et mobilis, ac circa tumoris insertionem unus vel plures animadvertuntur quasi funiculi, in basi ad radicem instar sese diffundentes. Pro sede magis superficiali vel depresso tumor magis vel minus est mobilis et pedunculatus. Si tumor ita situs est, ut mature frictione excoriatur, saepe sanguis effluit, id quod in steatomatibus, fossae popliteae et cervici insidentibus, observavimus, atque ex vasis, quibus hoc genus abundat, explicari potest. Steatoma incrementum, quod lente fit, cutis denique rube- scit, cumque tumore concrescit; adjungunt sese dolores vehementes lancinantes, tumor rumpitur, atque nascitur ulcus sordidum, saniem secer- nens fluidum maleque olentem. Quae ubi in- cidunt, nemo non cognoscet naturam ejus can- crosam; incidunt autem eo citius et facilius, quo steatoma plus continet humoris lymphati- ci ²¹⁾, quae res ante exstirpationem haud fa- cile cognosci possit.

Ex brevi hac steatomatis descriptione, qua- lis in plerisque exstat chirurgorum libris, signa propria, quibus a lipomate differat, repeti pos- sunt. Quo pertinet

- 1) quod tumor statim ab initio durior est et non elasticus;

21) Vid. Boyeri Traité des maladies chirurg. T. I. p. 510.

- 2) quod prominentiae haud facile comprimun- tur, atque in basi vulgo funiculi quasi sentiuntur;
- 3) quod in cancrum abire solet, id quod, dum increscit tumor, doloribus, punctonibus lancinantibus aliisque declaratur.

Postextirpationem, quum natura massae, qua constat tumor, quamque describere hujus loci non est, propria sit, distinctio difficilis esse non poterit.

Tumores cystici, licet massa eorum, quod attinet soliditatem et naturam, modo magis se- rosa, albo ovi mellique, modo magis pulti simi- lis sit, quo manui tangenti diversi apparent, ta- men etiam, quibus a lipomate discedant, signa habent communia. Nam

- 1) accuratius circumscripti sunt in basi, fa- cillime mobiles sub cute, molles, elastici, plerumque rotundi vel oblongi;
- 2) vulgo clare percipitur fluctuatio, ac, pressi digitis, facile cedunt, moxque, digitis remotis, pristinam recuperant formam.

Praeterea tumores cystici lente increscunt, atque interdum, quod magnitudinem attinet, per omnem vitam non mutantur.

Herniae adiposae, sive moles adiposae, ut vocantur, quae per rimas aponeurosis musculo- rum abdominis proruunt, externae peritonaei superficiei insidentes, tumoremque sine capsula membranacea constituentes, nucis ovique magni- tudine ²²⁾, pro lipomatibus quidem accipi pos-

22) Boyeri Traité des maladies chirurg. T. IV. p. 400

sunt; sed ortus subitus atque basis immobilitas dubium dissipant, atque medicum ab errore tutum reddunt.

Fungo haematode permutari possunt lipomata diffusa, et quidem si fungus altius in tela cellulosa sub cute egit radices, atque cutis non mutata est. Attamen ex elasticitate minore, majore vero mollietate atque fluctuatione, pluribus locis haud raro perperam percepta, quid existimandum sit, intelligitur. Aegroti proprium saepe sentiunt pruritum atque pulsationem, et tumor post balneum tepidum atque imposita cataplasmata tepida, sicuti post vehementiores corporis motiones, perspicue increscit.

Aliis tumoribus lipomata rarius confunduntur. Nemo enim, quum anatomia pathologica in cognoscenda formatione et structura tantum profecerit, ut jam omnium fere tumorum signa constituta exstent, tumoribus scrophulosis, abscessibus lymphaticis, gangliis, scirrhis, fungis durae matris, osteosteatomatibus, osteosarcomatibus herniisque vel adeo aneurysmatibus ea permutabit. Saepe vel pars corporis ipsa, quam teneant tumores, naturam eorum declarat: sic enim, ut exemplo utamur, ganglion in vicinia tantum articulorum vaginarumque tendinum existunt. Quae quum ita sint, longum ac non necessarium nobis videtur tumores dictos, comparando eos cum lipomatibus, perlustrare, ac signa cujusque afferre pathognomonica.

De causis Lipomatum.

Quum omnes pravitates, ab organismo humano productae, tenebris occultae latent, tum imprimis lipomata. Saepe quidem, ex quibus causis praedisponentibus vel vitiis totius organismi oriantur, intelligitur; multo saepius vero nequidquam in id inquiritur. Quod si cognoscere non contingit, *pro malo locali tantum habenda sunt*. Plures autem scriptores originem explicare conati sunt: sic clarissimus Morgagnius ²³⁾, causam eorum statuit cutem relaxatam: quocirca in ejusmodi partibus ea comparere, ut magnopere extendi queant. Simul venas, adipem reducentes vel in proximam cellulam distribuentes, comprimi vel occludi existimat. Quae opinio signis tumoris, tam dum cum organismo cohaeret, quam postquam ab eo separatus est, respondet.

Secundum Abernethium ²⁴⁾ lipomata, ut alii tumores, oriuntur ex partibus sanguinis coagulabilibus effusis, in quas vasa penetrent, quorum positione et effectu structura et natura tumoris nitatur. Lympham autem coagulabilem effundi accumulari posse vel laesione fortuita et inflammatione, vel partibus vicinis ita depravatis, ut iis tumoris cernatur incrementum.

²³⁾ De sedibus et causis morb. epist. L. p. 34.

²⁴⁾ De tumoribus in Sammlungen auserlesener Abhandlungen, T. XXII. fasc. 3.

Waltherus ²⁵⁾, qui de lipomatibus imprimis disserit congenitis, quibus naevus cutis maternus conjunctus est, gigni ea arbitrat ex organisatione vasorum cutis et panniculi adiposi vitata, qua vasa cutis ad exhalandum carbonium et hydrogenium evadant inutilia, carbonium autem et hydrogenium, minus oxydata, per vasa panniculi adiposi in cellis ejus deponantur. Omnino ille causam adipis, praeter normam procreati, minorem statuit oxydationem, quam ob rem mulieres crebrius lipomatibus vexari.

Quae opinio compositione chemica nititur adipis, qui, ut constat, omnium partium, organismum animale constituentium, plurimum continet carbonii et hydrogenii.

Causae lipomatum bene in proximas et occasionales dividi possunt. In proximis numeranda partis alicujus inflammatio vel certe aucta vasorum actio in tela cellulosa sub cute: nam quod vulgo ab initio abest auctus calor, rubor et dolor, huic opinioni non repugnat, quum inflammationem leviozem signis his communibus, praesertim si in partibus orta est non valde sensibilibus, carere posse constet.

In causis vero occasionalibus habenda vis mechanica, quae licet non semper indagari queat, tamen saepissime lipoma excitat. Probatur id quidem eo, quod lipomata praecipue iis partibus nascuntur, quae pressioni obnoxiae sunt, veluti dorsum, pars sacralis, humero vicinae

25) Walther: über angeborene Fetthausgeschwülste, pag. 28.

aliaeque partes, quae cute molli atque ad magnopere extendendum facili praeditae sint, quam rem Morgagnius causis adnumerat occasionalibus.

Quantum valeat vis mechanica, lipoma luculenter docet, cujus Barth. a Siebold ²⁶⁾ mentionem facit, quodque jam supra memoravimus. Puella anno aetatis decimo dorso in scammum lignum inciderat, atque anno aetatis undevigesimo natum illud erat. Novem per annos pars affecta doluerat, deinde dolor evanuerat, ac duo gibbi parvuli immobiles orti erant, qui in magnitudinem supra memoratam excreverant.

Saepe pressio, concussio atque id genus alia tam levia sunt, ut ne animadvertantur quidem, sed tamen ad efficiendum lipoma sufficiunt. Sic lipoma oriri vidi, quod homo cingulo saepe usus erat.

Quum saepe accidat, ut in aliis vis mechanica vel minima lipoma procreet, in aliis vero, si vel maxima sit, id non efficiat, simul proclivitas quaedam statuenda est. Quibus verbis nihil quidem explicatur, sed admonetur tantum de organisatione, quae procreandis faveat lipomatibus.

Rarius vitia totius corporis efficiunt, ut nascentur lipomata; sed tamen, quantum ipsi experientia edocti sumus, non plane hoc effectu carent. Sic menstruatio turbata vel impedita procreandis lipomatibus afferre possunt occasionem, quod, licet a nonnullis scriptoribus ²⁷⁾

26) Vid. Chiron l. I.

27) Vid. Chelii comp. chir. T. II. sect. 2, p. 461.

non statuatur, tamen lipomate magno illo, de quo diximus, probatur. Exstant praeterea observationes litteris traditae, quibus, menstruorum magnam esse in tumores vim, demonstratur: Girardius ²⁸⁾ tumores cysticos, accedente menstruatione, deminui vidit. In muliere quadam lipoma per graviditatem imminuebatur, augebatur vero per tempus, quo mammas praebebat infanti ²⁹⁾.

Lipomata etiam, ut alii tumores, critica esse possunt ³⁰⁾, atque ortus eorum ad levandum totius corporis malum confert, quam opinionem iis, quae observavimus, tueri possumus.

Rusticus Esthoniae quidam triginta annos natus, habitu macro, constitutione infirma, usque ad finem anni aetatis vigesimi septimi optima gavisus erat valetudine; deinde vero capitis dolores, saepe redeuntes, vertigo et totius corporis valetudo mala, inter quae epilepsia pluries unus anni tempore vexabatur, apparuerant. Subito autem in glutaeo sinistro tumor natus est, parvus initio, nucis avellanae magnitudine, mobilis, non doleus, in magnitudinem pomi sensim crescens; quo facto mala epileptica cesserunt, dolores et vertigo decreverunt, atque rarius aegrotum vexabant. Tumor intra annum pugni ade-

28) Vid. Dictionnaire des sc. med. T. XXIX. p. 97.

29) Vid. Essai sur les loupes par Chopart in Prix de l'Acad. de chirurgie, T. IV. p. 239.

30) Vid. Richteri Anfangsgründe der Wundarzneikunst, T. I. p. 303. et Dictionnaire des sc. med. T. XXIX. p. 97.

plus erat magnitudinem; altero anno multo majus ceperat incrementum: nam in fine ejus septem pollices et duas lineas longus erat. Propter sedem multa aegroti afferebat incommoda, atque perpetua vestimentorum frictione apex ejus erat exulceratus.

Multum vero aetas, sexus et constitutio ad progignenda ea facere videntur. Ex sententia plurimorum scriptorum puerilis aetas tutior ab iis est, quam aetas provecior, tutiores viri, quam mulieres. Homines ad obesitatem proclives per se malo hoc saepius implicantur, non semper tamen, quum etiam homines corpore minus adiposo vitio hoc vexentur.

Prognosis.

Lipomata, morbus nunquam negligendus, in universum nullum incutiunt metum: nam, quamdiu parva sunt, ambitu minore et ejusmodi insidentia partibus, ut neque deformitas, iis effecta, conspiciatur, neque pressione eorum functionibus organorum praestantiorum vel liberae membri alicujus usurpationi officiat, multos annos sine ullo hominis periculo durare possunt. Raro autem eandem retinent magnitudinem, sed usque augentur, et quidem eo citius, quo majorem ambitum jam adepti sunt, ut brevi tempore solo pondere molesta evadere possint. Vel eo ipso, quod corpori detrahatur materia, qua ad formandum tumorem opus est, lipoma organismo damnum inferi; sed praeterea frictione vestimentorum injacentium et fortuita

laesione etiam inflammari et exulcerari atque hectica consumptione vitam in periculum adducere potest. Quamdiu tumor minor est, neque adiacens organis praestantioribus, vasis et nervis, facili opera, sine periculo et plane removetur; si vero amplior est, quum ipsa vulneris, operatione effecti, magnitudo magnum periculum saepeque mortem afferat, non plane vel prorsus non exterminabitur. Si totius corporis morbus, lipomatum causa est, prognosis, ubi de removendis iis agitur, ambigua erit, quum, extirpatis iis, morbus exasperari queat, vel alia mala graviora accedere possint.

De curatione Lipomatum.

Secundum causas lipomatis cognitās, duae ad curandum indicationes statui possunt, et quidem

- 1) ut tollatur morbus, qui causa est lipomatis;
- 2) ut removeatur lipoma ipsum.

Prior indicatio tum tantum erit exsequenda, quum causam lipomatis totius corporis malum esse cognoverimus. Ceterum illud adjuvamento tantum est in lipomatibus radicius sanandis: nam prohibet modo, quominus redeant, nunquam vero removeere ea valet. Quocirca indicatio altera simul explenda erit.

Saepe tumorem cum functione aliqua graviore turbata, veluti cum menstruatione vitiata, aut cum dyscrasia cohaerere facile apparet: saepius vero id non clare elucet, ac tantum res certae eo spectant.

Si igitur tumoris causam morbum aliquem esse cognitum est, hic praecipue oppugnandus erit; sin vero minus, curatio, quae omnes functiones corporis ad normam revocet, in auxilium vocabitur, veluti apta victus ratio, ulcera partibus idoneis effecta, tumoris remotio per supurationem. Si vero suppuratio, ut vulgo fit, admitti non potest, certe vulnus, operatione factum, per supurationem sanandum, quo vice tumoris inducitur secretio, atque tempus conceditur, ut malum totius corporis alio modo tolli possit.

Altera de sanandis lipomatibus, ex quacunque causa orta sunt, indicatio requirit, ut tumor removeatur. Ad id plures commendarunt et adhibuerunt methodos; quarum una aptior est altera, alia tantum, rebus certis intercedentibus, adhiberi potest, aut plane abjicienda est. Quae quidem methodi sunt:

- 1) dissolutio; 2) suppuratio; 3) cauterisatio;
- 4) ligatura; 5) extirpatio et 6) amputatio.

Pro temporibus plures earum conjungendae sunt, unde mixta oritur methodus.

I. Curatio lipomatum per dissolutionem.

Quum secundum illa „ubi irritatio, ibi „adfluxus“ vasorum actionem in partibus lipomate affectis auctam esse, atque plus succorum eo adferri et accumulari existimandum sit; initium plerumque faciendum fuerit admovendis hirudinibus, et quidem iterum iterumque, atque tam aegrotis, quam parte affecta, a calore abstinendis. Serius autem adhibenda sint remedia ad dissolutionem commendata, quibus id agi-

tur, ut actio vasorum resorbentium augeatur. Quae remedia sunt: gummi ammoniacum, solum aceto stillitico, parti affectae imponendum, emplastrum mercuriale, cepae assae et friciones ex felle tauri, oleo nucum et spiritu Mindereri, aliaque. Ceterum lipomatum dissolutio tentanda est tantum, si parva sunt, atque vel tum rarissime faustus erit eventus.

Commendarunt etiam, atque in auxilium vocarunt tumoris compressionem, quod remedium est ambiguum, atque, diu adhibitum, tumorem reddere pejorem potest.

II. Per suppurationem.

Suppuratio efficitur uno vel pluribus per tumorem ductis setaceis, quae postea ad vim eorum augendam unguentis incitantibus illinuntur. Cujus methodi pravitas ex incommodis elucet, quae habet, quaeque utilitatem ejus longe superant: nam longo opus est tempore, vehementes excitantur dolores, setacea saepius renovanda sunt, atque profusa suppuratio aegrotum debilitare potest.

Aptior ratio haec est ad sanandos tumores cysticos, ubi setacei effectum magis inflammatio excitatur, qua cystae parietes ad concrendum coguntur.

Aliquantum utilitatis setaceum habet ad removendas lipomatum amputatorum reliquias, ad quam rem Barth. a Siebold ³¹⁾ semel eo usus

31) Vid. ejus Chiron T. I. p. 69r.

est; mox tamen extrahendum erat, quum aegrotae infirmitas augeretur.

III. Per cauterisationem.

In adhibenda cauterisatione id agitur, ut tumoris substantia deleatur, quocirca pluries ea opus erit. Remedia, quibus perficitur, plurima sunt, ac nequaquam perinde est, quibus eorum utamur. Plura periculosa sunt: nam multos homines ex veneno eorum morte occubuisse docet experientia.

Chopartius ³²⁾ diversa caustica experimentis, lectu jucundissimis, exploravit, atque omnibus praeferendum Kali causticum. Nam effectus ejus. propter vim, qua fibrae animales dissolvuntur, liquefiunt, et in saponem quandam mutantur, celer est et strenuus.

Jure recentioribus temporibus ad delenda lipomata jam non utuntur cauteriis; nam longo opus est tempore, dolores excitantur, cicatrices remanentes deformes sunt, specie foeda, atque, quod quidem gravissimum est, nullo modo, quam late effectus eorum manaturus sit, perspici potest. Quum late propagentur, partes tumorem circumdantes simul destruuntur, quo ulceris superficiem magnam fieri oportet. Aequae inflammationis gradus, qui maximus esse potest, a priori definiri nequit.

Quae cum ita se habeant, cauterisatio plane respuenda est, vel certe tum tantum in auxilium vocanda, si aegrotus cultum nimis perti-

32) Essai sur les loupes l. I.

mescit, tumor minimus est, sedesque ejus talis, ut inflammatio, facile increascens, et cauterium, latius manans, nullum habeat periculum. Vasa et nervi vicina adhiberi ea vetant.

IV. Per ligaturam.

Ligaturae effectus is est, ut tumor in basi comprimatur, ac vita ejus hoc modo exstinguatur. Louisius commendat, ut antequam ligetur, cutis in basi persecetur, vel cauterio laedatur, quo ligaturae effectus acceleretur, atque dolores deminuantur. Chopartius ³³⁾ hanc methodum magna cum felicitate adhibuit; Boyerus ³⁴⁾ eam itidem commendat. Bellius, pluribus per basin acu ductis filis, ab utroque latere tumorem constringebat.

Ligatura cauterisationi praeferenda quidem est, attamen, ut per se intelligitur, non ubique locum habere poterit, sed tum tantum, si tumoris basis circumscripta est, atque ambitus ejus non magnus. Circumspecte autem constringendum est, aut sensim sensimque usque ad dolorem leviorum, aut ita, ut dolor quasi enecetur. Filum, quod ad ligandum adhibeatur, latitudinem certam, instar fasciolae habere debet, ut potius comprimat, quam insecet. Quae omnia etsi explentur, tamen incommoda majora, quae ligatura exhibet, effugi non possunt: dolor enim semper adest magnus, etsi minor eo, quem efficit culter. Quum autem longi

33) L. l.

34) Vid. ejus Traité des malad. chirurgicales, T. I. p. 515.

temporis sit, saepe tolerari nequit, febriculam movet, et aegrotum adeo vexat, ut se cultro liberari malo hoc tandem concupiscat. Porro suppurationis et sphacelationis processus gravior est, odor malus et saepe non tolerabilis; neque etiam saniei gangrenosae in organismum reactio negligenda. Ligatura, si exstirpationi per cultrum conjungitur, multum utilitatis habet, atque tutissima esse potest, si lipoma vicinum est magnis vasorum ramis. Tumor, quantum fieri potest, denudatur, atque, basi ligata, separatur.

V. Per exstirpationem ope cultri.

Exstirpatio ope cultri methodus omnium maxime ad removenda lipomata commendari potest, et quidem his de causis,

- 1) quod brevissimo fit tempore, atque tumor plane amovetur, ita ut, ne redeat, minime sit timendum;
- 2) quod vulnus saepe per primam intentionem sanescit, atque tempus curationis brevissimum est;
- 3) quod ubique apta est.

Exstirpatio parti, quam tenet tumor, formae ejus, magnitudini et cutis, quae eum tegit, naturae accommodanda.

Lipomata plana, minora, quorum cutis specie est immutata, sana, quaeque partes tenent ejusmodi, ut, ne deformentur, cavendum sit, veluti caput, faciem, collum, media simplici ictu persecare sufficit, quo aegrotanti minus affertur dolorum, quam si pluribus locis insecatur.

Tumores unius vel unius et dimidii pollicis diametro hoc modo secandos esse, praecipiunt, attamen longe majores commode sic exstirpantur.

Si tumor, ceteris, quae diximus, paribus, major est, cutis duobus locis in medio tumore decussatim aptissime persecatur.

Alia ratio adhibenda in lipomatibus, ubi cutis, tegens ea, degeneravit, et cum iis concrevit: partes enim degeneratae et concreatae vitandae sunt, atque cutis duobus locis, prorsus ut fit in exstirpanda glandula mammae, ad ovi formam persecanda, ita ut vulnorum extremitates congreantur.

Si lipomata magna sunt, forma ovata, pedunculo quasi pendentia, et si cutis eorum praeter normam extensa est, et specie sordida ac foeda, cujus partes inferiores tantum ad tegendum vulnus adhiberi possunt, pro forma pedunculi in orbem secandum erit aut duobus locis, ita ut vulnorum extremitates inter se conjungantur. In hujusmodi lipomatibus, quorum cutis magnopere extensa est, nequaquam, quum laxa sit et dependens, putandum, fore, ut in modum sacculi pendeat. Qui metus vanus est; nam statim post exstirpationem cutis mirum in modum adeo contrahitur, ut, quod nimium visum sit, ad tegendum vulnus non sufficiat. Stabilis ergo lex est, ut in exstirpandis lipomatibus majoribus quam maxime cuti parcatur.

Semper, sive ad removendum tumorem cutis simplici persecatur ictu, sive decussatim, sive duobus locis ad ovi formam, sive in orbem, tumor usque ad basin denudatur, atque tela

cellulosa, quae lipoma cum partibus subjacentibus conjungit, caute separatur. Arteriae per adiutorem comprimuntur, aut ligantur, antequam in secando pergatur. Incipiendum, quantum fieri potest, a partibus inferioribus, atque sic ad partes superiores adacendum, ne sanguis effluens vulneris eripiat conspectum. Inter haec tumor per adiutorem, vel per eum ipsum, qui secat, in partem secanti contrariam, intendenda.

Post exstirpationem vulneris superficies diligentius inquirenda, atque tumoris particulae reliquae removendae. Tum, ubi sanguis jam non fluit, vulneris margines conjunguntur, pro re nata, vel sutura cruenta, vel tantum emplastro. Praeterea, si quidem opus est, impositis plagulis vulnus comprimendum.

Saepe vulnus per primam intentionem plane conrescit; saepe vero ex parte tantum, propter superficierum vulneris inter se contingentium inaequalitatem. Tunc pus natum per tempus aliquod mixtum est particulis adipis liquidis. Reliqua curatio nihil habet peculiare.

VI. Per amputationem.

Amputatio ab exstirpatione eo differt, quod cuti parum vel prorsus non parcat, atque tumor uno vel pluribus cultri ictibus resecatur. Quae ratio in auxilium adhibenda, si lipomatis cutis depravata est, atque exstirpatio admitti nequit; si lipomatis basis amplior est, quae res in lipomatibus generis alterius accidit; si plura simul confluxerunt, et cutis adeo in naevum abiit, id quod in tumore, quem clarissimus Walthe-

rus 35) describit, acciderat. In huiusmodi lipomatibus amputandis cutis jactura saepe permagna est, atque haud raro remanent particulae, unde magnae oriuntur difficultates ad sanandum vulnus, atque ne denuo tumor incre-scat, metus incidit. Amputatio autem in multis casibus unicum est remedium, quo aegrotus molestiis, quae majoribus lipomatibus semper conjunctae sunt, liberetur.

35) L. 1.
